

Σαλτερής Νίκος
Δρ. Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας
Σχολικός Σύμβουλος

Αξιολόγηση διδακτικού έργου και αξιολόγηση μαθητή

Α΄ Αξιολόγηση διδακτικού έργου

I. Τι είναι: Η εκτίμηση της αποτελεσματικότητας του διδακτικού έργου ή αλλιώς η αξιολόγηση της διδασκαλίας

Άρα ανάγκη ορισμού της διδασκαλίας

Η διδασκαλία μπορεί να θεωρηθεί ως σύνολο έλλογων και ορθολογικών ενεργειών και διαδικασιών (έλλογα οργανωμένων, συστηματικών και με σαφείς στόχους και σκοπούς) που επιδιώκουν να προκαλέσουν μάθηση (εννοιών, αξιών ή στάσεων) σε εκπαιδευόμενους

A) εντός μιας συγκεκριμένης διδακτικής ώρας (μικροεπίπεδο)

B) για μια συγκεκριμένη ενότητα ή ένα σύνολο ενοτήτων που η προσέγγισή τους οργανώνεται εντός περισσοτέρων διδακτικών ωρών (μεσοεπίπεδο)

Γ) εντός ενός διδακτικού έργου για ένα ή περισσότερα διδακτικά αντικείμενα και γενικότερα διδακτικές και παιδαγωγικές διαδικασίες (μακροεπίπεδο)

Τι από τα παραπάνω καθορίζονται από τον εκπαιδευτικό, τη σχολική μονάδα ή τις κεντρικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες. Ο ρόλος του τύπου του σχολικού συστήματος: συγκεντρωτικά και αποκεντρωμένα σχολικά συστήματα. Η ελληνική περίπτωση. Ο ρόλος του σχολικού εγχειριδίου. Ο ρόλος που επιφυλάσσεται στον Έλληνα εκπαιδευτικό.

II. Είναι η διδασκαλία μία και ενιαία διαδικασία;

Ποιες οι βασικές φάσεις της διδασκαλίας;

- **Καθορισμός διδακτέας ύλης – Επιδιωκόμενοι στόχοι -Προγραμματισμός**
- **Υλοποίηση**
- **Αξιολόγηση αποτελεσμάτων**

Άρα οποιαδήποτε διαδικασία συνολικής εκτίμησης της αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας συνεπάγεται αρχικά την επανεκτίμηση και των τριών αυτών φάσεων.

III. Τι δεν είναι η αξιολόγηση του διδακτικού έργου ή ορθότερα με τι δεν πρέπει να ταυτίζεται:

Δεν είναι και σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να ταυτίζεται με την εξέταση του μαθητή και την άμεση μέτρηση των διδακτικών αποτελεσμάτων. Η τελευταία είναι ενδεικτική και μόνο μια από τις παραμέτρους αξιολόγησης

Γιατί μια τέτοια αντίληψη είναι **αντιεπιστημονική, αντιπαιδαγωγική και ενοχοποιητική** για δάσκαλο και μαθητή

Ενδεικτικές παρατηρήσεις:

A) Αγνοεί το σύνολο των επιστημονικών γνώσεων σχετικά με τις διαδικασίες επιλογής διδακτέας ύλης, δόμησης και διάρθρωσής της (επιλογές επιστημολογικού, πολιτικού, κοινωνικού και ιδεολογικού περιεχομένου) των ρυθμών που επιβάλλουν αυτές οι επιλογές στις καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική. Άρα ματαιώνει κάθε πιθανότητα επωφελούς ανατροφοδότησης μεταξύ θεωρητικών, πολιτικών, κοινωνικών και ιδεολογικών επιλογών και εκπαιδευτικής πράξης.

B) Αγνοεί η πιθανότητα ενδεδειγμένης και συστηματικής μελέτης των παιδαγωγικών επιλογών και διδακτικών μεθόδων και του ρόλου των συνθηκών μάθησης διαμέσου των οποίων επιδιώκεται στην πράξη η ευθυγράμμιση προγραμματισμού και στόχων με τις επιλογές υλοποίησής τους και τις πληροφορίες από τις διαδικασίες αξιολόγησης της επίτευξης των στόχων (διδακτικών αποτελεσμάτων).

Γ) Κατηγοριοποιεί άσχεφα τόσο τους δασκάλους (καλοί και κακοί ανάλογα με την επιτυχία των μαθητών τους) από τους πιθανούς αξιολογητές τους όσο και τους μαθητές (αριστούχοι και αδύνατοι χωρίς να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη άλλοι παράμετροι όπως π.χ. η κοινωνική καταγωγή) από τους δασκάλους τους αγνοώντας ή μη λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη όψεις της διδακτικής διαδικασίας στις οποίες τυχόν διορθωτικές παρεμβάσεις θα επέφεραν εντελώς διαφορετικά διδακτικά αποτελέσματα.

Σε κάθε περίπτωση, βέβαια, η αξιολόγηση της διδασκαλίας θα συνυπολογίσει τον έλεγχο των διδακτικών αποτελεσμάτων στους μαθητές.

Αυτός πραγματοποιείται με

- τα καθορισμένα περιοδικά τεστ, τα οποία ο εκπαιδευτικός μπορεί και πρέπει να προσαρμόζει στους επιμέρους διδακτικούς στόχους και κυρίως στο επίπεδο της τάξης του
- το καθημερινό έλεγχο της εργασίας των μαθητών του στην τάξη
- τις συνεχείς μικροδιορθώσεις που επιχειρεί σε διδακτικές επιλογές και μεθόδους από τις πληροφορίες που συλλέγει κατά την αρχική προσφορά των διδακτικών αντικειμένων. Αν ο εκπαιδευτικός δεν έχει επαναφέρει όψεις του συγκεκριμένου διδακτικού αντικειμένου με σκοπό να το παρουσιάσει άλλη μια φορά, αφού έχει επαναπροσδιορίσει τις διδακτικές του πρακτικές σκεπτόμενος γιατί και ποιοι μαθητές του δεν κατάκτησαν τους στόχους η αξιολόγηση των διδακτικών αποτελεσμάτων στους μαθητές δεν έχει καμιά εγκυρότητα

Μέσα αξιολόγησης της διδασκαλίας:

- Η ανάπτυξη συστημάτων εξωτερικού παρατηρητή κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας. Ο προσδιορισμός και η κατάταξη του στιλ διδασκαλίας, του είδους της επικοινωνίας που αναπτύσσεται.
- Η μαγνητοσκόπηση, ηχογράφηση και μετέπειτα ανάλυση με βάση συγκεκριμένα πλάνα ή ελεύθερη διαπραγμάτευση της όλης διδασκαλίας (μορφή επιμόρφωση στη Γαλλία και αλλού. Αναφορά στο μοντέλο του «ανασκεπτόμενου εκπαιδευτικού»).
- Οι Επιθεωρητές και οι Σχολικοί Σύμβουλοι
- Οι μαθητές, οι γονείς και οι εντυπώσεις τους

IV. Και ένα επιστημολογικό ερώτημα: Αποτελεί όντως η διδασκαλία διαδικασία αποκλειστικά έλλογων και ορθολογικών διαδικασιών;

Πώς μπορούμε να σκεφτούμε το παραπάνω ερώτημα;

Ο ρόλος των ασυνείδητων κινήτρων, η διδασκαλία ως επικοινωνιακή διαδραστική διαδικασία μεταξύ ανθρώπων.

Τι ισχύει στις περιπτώσεις που οι στόχοι δεν είναι γνωστικοί αλλά η κατάκτηση και ενσωμάτωση από τους εκπαιδευόμενους συγκεκριμένων αξιών και στάσεων;

Ποιος ο ρόλος της τεχνοκρατικής επιστημονικής ιδεολογίας ως προς τον ορισμό των διαδικασιών αξιολόγησης της διδασκαλίας;

V. Συνεπαγόμενες κριτικές και αντιρρήσεις αλλά και η πάγια ανάγκη...

Έχουν ασκηθεί οι παρακάτω κριτικές σύμφωνα με τις οποίες η αξιολόγηση του διδακτικού έργου:

- Περιορίζεται στον έλεγχο κοινότοπων επιδιώξεων
- Υπεραπλουστεύει τη διδακτική διαδικασία με σκοπό να καταστήσει δυνατή την αξιολόγηση όψεών της
- Αγνοεί πως, αν η αξιολόγηση της διδασκαλίας στηριζόταν αυστηρά στην αξιολόγηση προκαθορισμένων στόχων, η διδασκαλία συνολικά θα εξέλιπτε σε ένα μηχανιστικό μοντέλο, απ' όπου θα εξέλειπαν ή θα πρέπει σταδιακά να εγκαταλείπονταν οι σύνθετες παιδαγωγικές διαδράσεις (παγκόσμια τάση: διδακτικές μηχανές) και σύμφωνα με το οποίο τα μόνα εγκυρα αποτελέσματα θα ήταν αυτά που θα είχαν αρχικά προβλεφθεί και περιγραφεί αναλυτικά στους διδακτικούς στόχους.
- Το πλήθος των υποστόχων μιας διδακτικής διαδικασίας δεν είναι δυνατό να διατυπωθούν με σαφήνεια και αν και εφόσον γινόταν κάτι τέτοιο η έκταση τους θα ήταν τέτοια που θα καθιστούσε την όλη διαδικασία αξιολόγησης αδύνατη.
- Η διδασκαλία και η αξιολόγηση που στηρίζεται στην επιστημολογική διαδικασία του καθορισμού ουδέτερων κοινωνικοπολιτικών στόχων είναι αυτή της τεχνοκρατικής ιδεολογίας που αποκρύπτει τον ταξικό χαρακτήρα τόσο της γνώσεις όσο και των διδακτικών επιλογών (π.χ. διαθεματική προσέγγιση) με αποτέλεσμα η οποιαδήποτε αξιολόγηση να αξιολογεί στην πραγματικότητα τη συμμόρφωση με τους σχολικούς κώδικες και μόνο.

Τελικό ερώτημα: Είναι αναγκαία και δυνατή μια προσπάθεια αξιολόγησης του διδακτικού έργου; Αν ναι, ποια τα συστατικά στοιχεία της.

Σε κάθε επιμέρους θέμα θα γίνει αναφορά σε συγκεκριμένα παραδείγματα από τη σχολική πρακτική από των εισηγητή και θα ακολουθήσει διαπραγματέυσή τους από τους επιμορφούμενους ή το αντίστροφο.

Στο τελευταίο ερώτημα θα επιχειρηθεί η καταγραφή των στοιχείων αυτών από τους επιμορφούμενους, ώστε να επιχειρηθεί επαναδιαπραγματέυση του όλου ζητήματος στη Β' και Γ' Φάση της Εισαγωγικής Επιμόρφωσης.

Β' Αξιολόγηση μαθητή

I. Τι είναι: Διαδικασία ή σύνολο διαδικασιών διαμέσου της οποίας ελέγχεται η πορεία μάθησης ανά αντικείμενο ή συνολικά, προσδιορίζονται τα ανά φάση ή τελικά αποτελέσματά της και εκτιμώνται διάφορες όψεις της συνολικής προσωπικότητας του μαθητή που σχετίζονται με το εν γένει έργο του σχολείου, τις συνολικές απαιτήσεις του θεσμού από αυτόν σε σχέση με ρητά ή άρρητα διαμορφωμένους κανόνες.

Πρώτο συμπέρασμα: Η αξιολόγηση του μαθητή δεν αναφέρεται, αλλά και δεν πραγματοποιείται (επιστημονικά ή μη) μόνο σε σχέση με την επίδοσή του σε διάφορα διδακτικά αντικείμενα.

Συγγενή συμπεράσματα: Η εν γένει προσωπικότητα του μαθητή και ιδιαίτερα στοιχεία της που είτε θεωρούμε είτε πραγματικά σχετίζονται με τα διδακτικά αποτελέσματα αξιολογούνται ή οφείλεται να αξιολογούνται κατά τη διαδικασία αξιολόγησης. Κι αυτό γιατί είναι καθοριστικά για την ποιότητα της μάθησης που συντελείται αλλά και για αυτές καθ' αυτές τις επιδόσεις του μαθητή είτε ως άτομο είτε ως μέρος ενός συνόλου.

Ενδεικτική αναφορά σε άλλα χαρακτηριστικά του ατόμου που αξιολογούνται ρητά ή άρρητα κατά τις διαδικασίες αξιολόγησης

- Συνεργασία με άλλους
- Συμπεριφορά προς συμμαθητές και διδάσκοντες
- Σεβασμός ή παράβαση κανόνων σχολικής κοινότητας
- Επίδειξη ή μη ενδιαφέροντος
- Καταβολή ή μη προσπάθειας
- Λήξη ή μη πρωτοβουλιών (είτε θετικά είτε αρνητικά ανάλογα με τις απαιτήσεις του διδάσκοντος)
- Η «τάξη» και η «καλή» εικόνα των γραπτών εργασιών του μαθητή.
- Γλωσσικές ικανότητες – πολιτιστικό κεφάλαιο
- Φύλλο και χαρακτηριστικά που συνοδεύουν στερεότυπα που συνδέονται με το φύλλο (άτακτο κορίτσι, μαλθακό αγόρι)

II. Η αξιολόγηση του μαθητή πριν και μετά τη διάδοση των επιστημών της αγωγής

- Η αξιολόγηση του μαθητή ως κλασική αξιολόγηση των επιδόσεων στα σχολικά μαθήματα στο παραδοσιακό και σημερινό σχολείο. Σκοπός και προθέσεις. Η χρήση των κλιμάκων (αριθμητικές και περιγραφικές) και η περιγραφή του μαθητικού πληθυσμού ως μια πυραμιδικού τύπου (αντεστραμμένη η μη) κατάταξη.
- Η σχέση προσανατολισμού αξιολόγησης και γνωσιοκεντρικού προσανατολισμού εκπαιδευτικών συστημάτων. Οι σύγχρονες τεχνοκρατικές τάσεις.
- Ο ρόλος του αποκλεισμού ανά εκπαιδευτικές βαθμίδες και οι επιδράσεις στις μεθόδους αλλά και αντιλήψεις για την αξιολόγηση.

- Η παραδοσιακή αξιολόγηση των λοιπών στοιχείων της προσωπικότητας του μαθητή και οι αξιολογικές κλίμακες («διαγωγή κοσμία»)
- Οι προσπάθειες αναλυτικής αξιολόγησης της προσωπικότητας
- Οι προσπάθειες για προσέγγιση της αξιολόγησης του μαθητή ως κοινωνική διαδικασία ταξινόμησης και εμπέδωσης στο σχολείο και από το σχολείο της κοινωνικής καταγωγής του μαθητή. Οι αποκαλύψεις της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης
- Η απάντηση των παραδοσιακών προσεγγίσεων: περισσότερη έμφαση στις τεχνικές αξιολόγησης των γνωστικών αποτελεσμάτων. Η «ασθένεια» του εθισμού σε μηχανιστικές αξιολογήσεις.
- Η διαπίστωση των αρνητικών επιπτώσεων της αξιολόγησης στην εν γένει ψυχική υγεία των μαθητών και κατ' επέκταση στις μαθησιακές τους επιδόσεις.
- Άρα, έντονη κριτική τόσο επί της μεθοδολογίας αξιολόγησης όσο και στους ψυχοπαιδαγωγικούς και κοινωνικούς όρους πραγμάτωσής της.
- Η συνολική απορία για μέτρα (αντισταθμιστικά) και μεθόδους

III. Η θεσμική πραγματικότητα και ο ρόλος του εκπαιδευτικού

- **Παρά τις όποιες αμφισβητήσεις και τις κριτικές στο σύνολό τους τα εκπαιδευτικά συστήματα απαιτούν για την προαγωγή του μαθητή τη διαπίστωση και διακρίβωση της κατοχής ενός ποσοστού του συνόλου των προσφερθέντων γνώσεων *αθροιστικά* στο τέλος κάθε διδακτικού έτους.**
- Η αξιολόγηση ως διαδικασία πληροφόρησης του ίδιου του εκπαιδευτικού και του γονιού του για την πορεία μάθησης και τα αποτελέσματα των προσπαθειών του.
- Ενίσχυση, αναπροσανατολισμός, συνειδητοποίηση ικανοτήτων, λήψη αποφάσεων (διαμορφωτική αξιολόγηση)
- Ο ρόλος και το είδος των σχολικών δοκιμασιών.
- Προφορικές και γραπτές δοκιμασίες. Ο εξέχων ρόλος της καθημερινής προφορικής υποβολής ερωτημάτων. Γραπτές εξετάσεις α) Οι εκτενείς απαντήσεις σε ερωτήματα (δοκιμιακού χαρακτήρα και ο ρόλος τους στο Δημοτικό Σχολείο), β) Σύντομες απαντήσεις σε σύντομες και σαφώς διατυπωμένες ερωτήσεις (Σε ποια αντικείμενα;) γ) Απαντήσεις σε αντικειμενικά σταθμισμένες ερωτήσεις. Ο ρόλος τις έκτασης και του απαιτούμενου χρόνου της δοκιμασίας.
- Τα σταθμισμένα ή μη αντικειμενικά τεστ επίδοσης (τεστ δασκάλου ή τεστ τάξης). Η οργάνωση και παρουσία τους στο ελληνικό σχολείο. Συνήθη τακτικές αντιμετώπισης και κάποιες προτάσεις. Διαπιστωτικά και αθροιστικά τεστ.
- Τι σημαίνει για τον εκπαιδευτικό η γνώση: ***Το αποτέλεσμα της μέτρησης είναι ανάλογο με το εργαλείο που χρησιμοποιείται και τις προθέσεις του χειριστή του***
- **Η «συνολική» αξιολόγηση του μαθητή από τον εκπαιδευτικό είναι έγκυρη όταν προέρχεται από μακρά περίοδο γνωριμίας του μαθητή, αν και ο κίνδυνος λάθους είναι πάντα και συχνά υπαρκτός.** Σχετικά παραδείγματα. Η έννοια του καλού μαθητή.
- **Ενδεικτική σχάρα αξιολόγησης**

Ε.Ε.Ε.Ε.Κ. ΠΕΙΡΑΙΑ
Δαμασιώτου Ευτυχία
Ειδικότητα: Δασκάλα Ειδικής Αγωγής

ΦΥΛΛΟ ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΜΑΘΗΤΗ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΤΗ			
ΕΠΙΘΕΤΟ			
ΟΝΟΜΑ			
ΤΑΞΗ			
ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ			
ΤΡΙΜΗΝΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	A	B	Γ

A. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

Συγκεκριμένη Ικανότητα	OXI	ΝΑΙ*		
		1	2	3
Έχει κατακτήσει το μηχανισμό γραφής και ανάγνωσης				
Διαβάζει απλή πρόταση				
Διαβάζει απλό κείμενο				
Κατανοεί ένα απλό κείμενο				
Διηγείται ένα απλό κείμενο				
Γνωρίζει βασικούς ορθογραφικούς κανόνες				
Γνωρίζει βασικές συντακτικές δομές της Ελληνικής γλώσσας				
Γράφει κείμενο με ελεύθερο ή καθορισμένο θέμα				

B. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Συγκεκριμένη Ικανότητα	OXI	ΝΑΙ		
		1	2	3
Αναγνωρίζει τους αριθμούς				
Εκτελεί προσθέσεις και αφαιρέσεις στη δεκάδα				
Εκτελεί προσθέσεις με κρατούμενο				
Εκτελεί αφαιρέσεις με δανεισμό				
Εκτελεί προσθέσεις και αφαιρέσεις με μεγάλους αριθμούς				
Λύνει προβλήματα με μια πράξη				
Λύνει προβλήματα με περισσότερες πράξεις				
Εκτελεί πολλαπλασιασμούς				
Εκτελεί διαιρέσεις				
Λύνει προβλήματα με πολλαπλασιασμό				
Λύνει προβλήματα με διαίρεση				

Γ. ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Κοινωνικός				
Συνεργάζεται				
Πειθαρχεί				
Συγκεντρώνεται στην εκτέλεση συγκεκριμένης εργασίας				

* Διαβάθμιση: 1= με δυσκολία, 2 = αρκετά καλά 3 = πολύ καλά

